

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEDİKLERİ MÜZİK TÜRLERİNİN ŞİDDET EĞİLİMLERİNE ETKİSİ*

Taner Uluçay¹

Öz

Araştırmanın amacı 15-18 yaş aralığında yer alan ve yaşı itibarı ile şiddet eğilimi unsurunu en yoğun şekilde hissetmesi beklenen lise öğrencilerinin dinledikleri müzik türlerinin şiddet eğilimleri üzerinde etkisi var mıdır? Sorusuna cevap aramaktır.

Çalışmada Türkiye'nin 7 bölgesinde yer alan 7 farklı ilde öğrenim gören lise öğrencileri yer almıştır. Toplam 1909 öğrenci üzerinde, Göka, Bayat, Türkçapar tarafından; 1998 yılında, "Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet" başlıklı çalışmada kullanılmak üzere geliştirilmiş olan "Şiddet Eğilim Ölçeği" ve araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan "Müzik Yaşantısı Anketi" içerisinde yer alan "Müzik Dinleme Alışkanlıkları" bölümü kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda öğrencilerin dinledikleri müzik türlerinin şiddet eğilim düzeyini anlamlı olarak etkilediği ve içeriğinde umutsuzluk öğesini yoğun olarak barındıran Arabesk müzik dinleyenlerin şiddet eğilimlerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müzik dinleme alışkanlıkları, Şiddet eğilimi, Lise öğrencileri

The Effects of Music Genres Listened by High School Students on Their Tendency of Violence

Abstract

The aim of this study is to find out whether there is any effect of the music genre listened by high school students, who are expected to feel the most intense violence tendency in the age range of 15-18 years, on their tendency to violence.

High school students from seven different cities located in seven regions in Turkey participated in the study. A "Tendency of Violence Scale" developed by Gökay, Bayat, and Türkçapar in 1998 to be used in the study titled "Intra-familial and Community Violence", and a "Music Listening Habits" questionnaire from a "Music Experience Survey" developed by the researcher were applied to a total of 1909 participants.

As a result, it was concluded that the genres of music listened by the students significantly affected the level of violence tendency and Arabesque, which contains the content of despair intensively, increases the level of tendency of violence with a high volume.

Keywords: Music listening habits, Tendency to violence, High school student

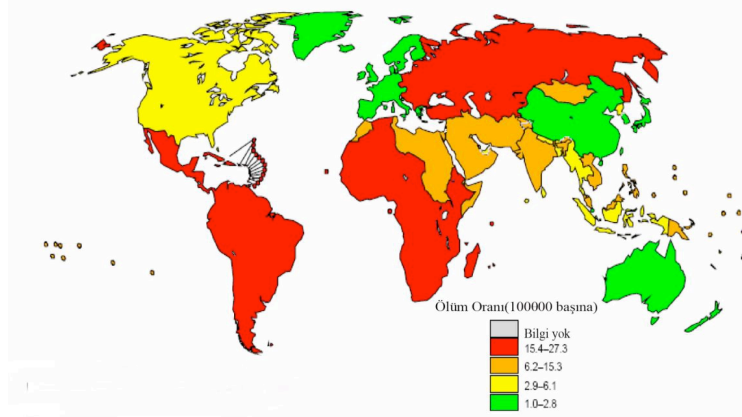
* Bu çalışma "Müzik Eğitiminin Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerine Etkisi" isimli Doktora tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

¹ Dr. Öğr. Ü., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, e-posta: tulucay@erzincan.edu.tr

1. Giriş

World Health Organization'ın (2002:1) şiddet ve sağlık üzerine yayımladığı rapora göre, dünyada şiddetin neden olduğu ölüm olaylarının ilk sıralarda yer aldığı, her yıl dünya genelinde 1.6 milyon insanın şiddet nedeniyle hayatını kaybettiği, ayrıca birçok insanın da psikolojik, cinsel sorunlar ve akıl sağlığı problemleri yaşadığı bilinmektedir. Bu rapor öncesinde yine, ölüm ve yaralanma olaylarının oranlarına bakıldığında kişilerarası şiddete bağlı oranının %10, savaşlara bağlı ölümlerin ve yaralanmaların oranının %6, kişinin kendine uyguladığı şiddet sebebiyle meydana gelen ölüm ve yaralanma olaylarının oranının %16 olduğu görülmektedir. Sözü edilen bu oranlar kişinin kendine ve bir başkasına uyguladığı şiddet eylemi olarak düşünüldüğünde, şiddet kaynaklı ölüm ve yaralanmaların oranı % 32'ye varmaktadır. Trafik kazasına bağlı ölüm ve yaralanmaların bile %25 oranla şiddet kaynaklı ölüm ve yaralanma oranlarının altında kaldığı düşünüldüğünde şiddetin, WHO'nun (2002:2) deyişiyle yaşadığımız dünya için bir afet olduğu gerçeğiyle karşılaşılmaktadır.

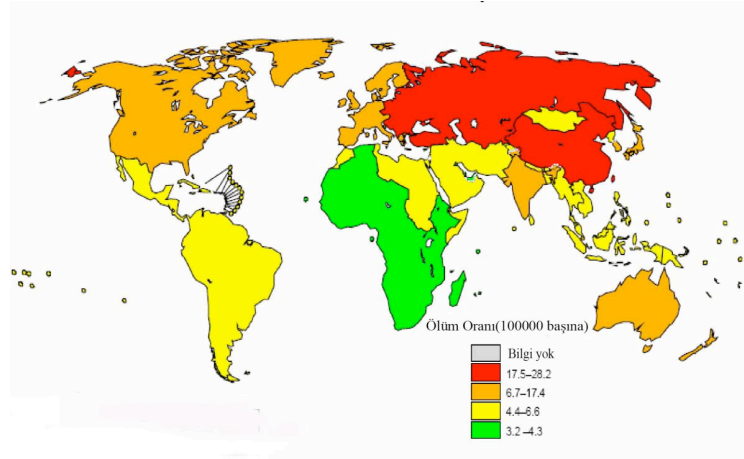
WHO'nun (2002:60) araştırma raporlarından elde edilen sonuçların dünyadaki durumunu yansıtan tablosuna bakıldığında, ölüme sebebiyet veren kişiler arası şiddet olayları bakımından, dünya üzerinde 100.000'de 15.4-27.3 dağılımla Türkiye'nin en riskli ülkeler sınıflandırmasında yer aldığı görülmektedir.

Şekil 1. Küresel ölçekte kişiler arası şiddete bağlı ölüm dağılımları

Türkiye'de şiddete bağlı ölümlerin değerlendirilmesine bakıldığında, il ve ilçelerden bildirilen rakamlara göre erkek ve kadınlarda 15-24 yaş arası intihar ve cinayet nedenli ölümlerin, diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Ayrıca genel olarak ölümlerin %4'ü dışsal yaralanma ve zehirlenmeler nedeniyle gerçekleşmektedir (Tuik, 2011:3).

Ulusal Hastalık Yüğü Çalışması sonuçlarına göre, Türkiye genelinde 15-59 yaş grubunda ölüme neden olan ilk 10 hastalık dikkate alındığında, sözü edilen yaş grubu için her 100 kişiden 1,7'sinde şiddet, ölüm nedeni olarak gözlenmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2004:139). Kendi kendine şiddet (intihar) sebebiyle gerçekleşen ölümlere bakıldığında yine, 100.000 kişide 17.5-28.2 ile Türkiye'nin dünyadaki intihar olaylarının en çok yaşandığı ülkelerden biri olduğu görülmektedir.

Şekil 2. Küresel ölçekte intihara bağlı ölüm dağılımları

Ortaöğretim kurumlarındaki öğrenciler, ergenlik dönemi itibari ile şiddet eğilimi bakımından en yüksek risk grubu olma özelliğini taşımaktadır. Ortaöğretim kurumlarında müzik eğitimini yoğun bir biçimde almakta olan ve bu alanda faaliyetleri yoğun olan, güzel sanatlar ve spor lisesi müzik bölümü öğrencileri ile genel lise öğrencilerinin ilişkisel olarak karşılaştırılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırma ile Güzel Sanatlar Lisesi müzik bölümü öğrencileri ile diğer liselerin müzik dersi almayan veya seçmeli olarak alan öğrencileri, şiddet eğilimleri açısından değerlendirilerek; çıkan sonuçların ortaöğretim kurumlarında doğrudan ya da dolaylı olarak yaşanmakta olan şiddet olaylarının asgariye indirilmesi noktasında, eğitim öğretim sürecindeki yönetsel kararlara ışık tutacağı, eğitim öğretim sürecinin daha kaliteli bir işleyişe kavuşacağı, Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarından (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973) beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirilmesi sürecine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Şiddet ve Şiddet Eğilimi

Şiddet olgusu, doğduğu andan itibaren insanın hayatında var olan bir kavramdır. Şiddet tarih boyunca var olmuş, günümüzde var olan ve gelecekte var olacak bir kavramdır. Birey hayatının çeşitli zamanlarında şiddet kavramı ile karşılaşır ve bir şekilde şiddeti yaşar veya yaşatır. Şiddet, asla yok olmayacak bir olgudur. Önemli olan, şiddetin en az düzeyde bireyin hayatına girmesidir. Bu da bireyin kişilik gelişimini gerçekleştirebilmesine bağlıdır. Sanat eğitimi genelinde müzik eğitimi, bireyin kişilik gelişimi için gerekli ve ilköğretim çağından itibaren tüm yaşam sürecinde var olması gereken bir olgudur ve Atatürk'ün dediği gibi sanat toplumların ve bireylerin hayat damarlarından bir tanesidir.

Şiddet sözcüğü dilimize Arapçadan geçmiştir. Kamus-ı Turki'de şiddet kelimesi, sertlik, sert ve katı davranış olarak yer almıştır. "Şedid" kelimesi ise sert. Katı ve şiddetli anlamlarına gelmektedir. Sert yapısı ve kızgınlığıyla tanınan eski Yemen hükümdarına şiddet kelimesinin kökeni olan "şeddat" adının verildiği de bilinmektedir (Ünsal, 1996:29).

Arendt (2011:57-60) şiddet kavramı ile iktidar, kuvvet, güç ve otorite kavramlarını ilişkilendirmiş iktidarı bireysel değil toplumsal bir olgu olarak tanılamış ve iktidardaki kişilerin belli bir grubu temsil etmektedir. Kuvvet kavramını ise bireysel bir kavram olarak nitelendirmektedir. Kuvvet içsel ve bireye özgü bir kavramdır. Güç kavramı ise fiziksel ve toplumsal hareketlerin serbest bıraktığı enerjiyi belirtmek için kullanılan bir terimdir. Otorite kavramı bir bireyin veya bir kurumun insanlar üzerinde etkili olabildikleri bir kavramı tanımlanmaktadır ve otorite tanımını anlamlı kılan en önemli unsurun baskı ya da iknaya gerek olmadan, bireyin otoriteye itaat etmesi, verilen kararı sorgulamadan

kabul etmesidir. Şiddet ise kuvvete yakın bir kavramdır. Şiddetin kullandığı aracı, doğal kuvveti çoğaltmaktır, ortaya çıkan bu doğal kuvvet ise gelişiminin son safhasında şiddet haline gelmektedir.

Anlaşıyor ki şiddet olgusu iktidar, kuvvet, güç ve otorite kavramları ile ilişki içerisinde olan ve medeniyetin başlangıcından günümüze kadar var olmuş ve dünya döndükçe var olacak bir kavramdır.

Fransızcada şiddet (violence); bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak, yaptırmak; şiddet uygulama eylemi ise zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma ve yaralama olarak tanımlanmaktadır (Ünsal, 1996:29).

Hobart (1996:52) aktarımı ile Oxford İngilizce Sözlükte “şiddet” sözcüğü şu tanımlarla ifade edilmektedir: “Bedene zor uygulama, bedensel zedelenmeye neden olma, kişisel özgürlüğü zor yoluyla kısıtlama, bireyin rahatça gelişmesini ya da tamamlanmasını engellemek üzere bazı doğal süreçlere, alışkanlıklara yersiz kısıtlamalar getirme, anlamın çarpıtılması, büyük güç-sertlik ya da haşinlik, kişisel duygularda sertlik, tutkulu davranışlara ya da dile başvurma”.

Farklı uzmanların farklı tanımlarında ve farklı kaynaklarda ortak noktalar bulunmaktadır. Şiddet var olan bir problemi baskı ve şiddet yoluyla çözmeye çalışmaktır ve şiddetin sadece fiziki değil psikolojik yoldan da uygulanabilecek bir kavram olduğu vurgulanmaktadır.

İpek’e göre şiddetin *biyolojik, psikolojik ve sosyolojik* nedenleri vardır. *Biyolojik nedenler* konusunda, yeterli araştırma yapılmamış olmakla birlikte, şiddetin erkeklik hormonu ve yaşın getirdiği biyolojik değişimlerle ilgisi olduğu düşünülmektedir. Şiddet uygulayanların genelde genç erkekler olması ve artan yaşla birlikte saldırganlığın azalması bu düşüncüyü desteklemektedir. Şiddete *psikolojik* yaklaşım, şiddetin taklit ya da ödül-ceza yoluyla öğrenildiğini ve çocuğun yetiştirilme koşullarının şiddet üzerinde etkili olduğunu öne sürmektedir (İpek, 2007:37). Bireyin çocukluktan çıkıp, ergen bir birey olduğu ve fiziksel değişimlerin en yüksek düzeyde olduğu lise dönemi, birçok araştırmada şiddet olgusunun en yüksek düzeyde görüldüğü ve bireyin şiddet olgusunu en fazla oranda yaşaması beklenen dönemdir.

Genç insanlar tarafından uygulanan şiddet toplumdaki şiddet biçimlerinin en sık görülenidir. Dünyada haberler ve medya yayınlarında sokaklarda, okullarda gençler veya çeteler tarafından uygulanan şiddetten günlük olarak bahsedilmektedir. Genç şiddeti sadece kurbanlarına değil, onların ailelerine, arkadaşlarına ve topluma derinden zarar verir. Şiddetin etkileri sadece ölüme değil, aynı zamanda hastalık, sakatlık ve yaşam kalitesi süresinde görülür (WHO, 2002:25).

Araştırma konusu olan lise çağı öğrencileri, şiddet olgusunun en yüksek düzeyde yaşandığı yaş grubunu oluşturmaktadır ve WHO verilerine göre şiddete bağlı ölüm oranları tablosunda Türkiye, en yüksek yüzdeye sahip ülkeler arasında yer almaktadır. Bu sebepten ötürü özellikle bu yaş grubunda yaşanan şiddet gerçeğine karşı farklı mücadele yolları geliştirilmesi gerektiği ve şiddetin sadece fiziksel değil, psikolojik, sosyo-kültürel, ekonomik ve sosyolojik bir kavram olduğu öngörüsü ile hareket etmesi gerektiği düşünülmektedir.

Temel nedeni çok farklı olmasına rağmen kan akıtma duygusu insanlık tarihi boyunca var olmuş ve hala günümüzde farklı nedenlerle kan akıtma kültürü devam etmektedir. Özellikle dini sebeplerle, tanrıya veya inanılan nesneye şükran sunma veya kabul edilen bir isteğe karşı kurban hediye etme vb. şeklinde kan akıtma eylemi gerçekleştirilmiştir. Fromm (1995:8-9)’da belirttiği üzere, çağdaş insana göre bu tür eylemler yıkıcı ve ilkel gelebilir ve bir açıdan bakıldığında durum böyledir ama farklı bir açıdan bakıldığında ise en kutsal ve en insancıl bir eylemdir. Bu noktadan hareketle; şiddet eğilimi insanın özünde var olan, tarihsel süreç boyunca var olmuş ve dünya döndükçe var olacak bir kavramdır, yorumunu yapmak yanlış olmayacaktır.

Şiddete eğilim, iki şekilde görülmektedir.

1. *Sadistlik*: Genellikle bu tür duyguları baskın olarak yaşayan bireyler üstünlük kurabildikleri kişilere karşı sadist duygularını yönlendirmektedirler. Fromm (1995: 27)'un verdiği örnekte belirttiği üzere; çocukların ebeveynler tarafından en yüksek oranda şiddete uğradıkları yaş aralığı üç yaş ile dokuz yaş arasındadır. Bu yaş diliminden sonra ise şiddete uğrama oranı azalıyor ve on altı yaşından sonra ise ortadan kalkıyor. Bu noktadan hareketle bireyin karşı şiddete uğrama oranı arttıkça sadist davranışın azaldığı yorumu yapılabilir. Sadistlik, sadece fiziksel ya da cinsel açıdan değil, psikolojik yönden de gerçekleşebilir. Önemli olan nokta şiddete maruz kalan bireyin kendini savunamayacak acizlikte olmasıdır. Sadist temelde yıkmak değil, efendi olup yönetmek ister. Yani sadist için içindeki şiddet eğilimini yöneltceği bir nesne mutlaka gereklidir.

“Sadist kendisindeki güçsüz, cansız ve yetersiz hisleri bastırmak için sadisttir” (Fromm, 1995:37).

2. *Mazoşistlik*: Duygunun temelinde yatan dürtü sadistin yaşadığı duygu ile paraleldir. Birey içindeki güçsüz, cansız ve yetersiz duygulara karşı, içindeki şiddet eğilimini araç olarak kullanmaktadır. Duygunun tarihsel boyutuna bakacak olursak; temelinde cinsel bir dürtü olarak ele alınmasına karşın, farklı bilim adamları tarafından, psikolojik, sosyolojik ve ekonomik bir durum olarak da ele alınmış ve farklı nedenleri olmasına rağmen, Fromm tarafından sadizm duygusuyla kardeş bir dürtü olarak görülmüş ve özellikle dış etmenlerden dolayı iç dünyasında acı çeken bireyin bu acıdan kurtulma yolu olarak kendisine uyguladığı bir tür şiddet eğilimi olarak ele alınmıştır (Fromm, 1995:37-40).

Hangi nedenle olursa olsun şiddete eğilimin beğenildiği bir toplumda, sorunların kanun dışı yollarla da çözülebildiğini ve bazı haklara saldırganlık ve şiddet yoluyla kavuşulabildiğini gören ve buna inanan ergenler, özellikle medya aracılığı ile örnek aldıkları şiddet eğilimi yüksek kişileri taklit ederek, aile, sosyal arkadaş çevresi ve okul ortamlarında sorunları şiddet yoluyla çözmeye çalışarak takdir edilen ve saygı duyulan bir kişi olma mücadelesi içerisine girerler.

Saldırganlık, ortak yaşam üzerine genellikle zararlı etkilerinden dolayı sık sık ahlaki açıdan yargılanır ve bir kötülük olarak kınanır. Ama bunun tersi de görülür: Saldırganlık, bir şefe özgü eylem olan erkekliğin ve kahramanlığın belirtisi diye de kabul edilir. Bu eylem düşmana karşı yöneltilir ve başarıya erişirse, dostlar ve tanıdıklar ses çıkarmazlar (Mitscherlich, 1999:7).

Tarihsel bir yorum olarak kabul edebileceğimiz bu saldırganlık tanımlaması günümüz toplum yapımızda da geçerlidir. Hatta günümüzde geçerliliği daha da artmıştır. Özellikle feodal yaşantı sisteminden, büyük kentlere göç edip orada köy-kent tarzı yaşam yaşayan bireylerde ve bu yaşam içerisinde kültür şokuna uğrayan lise çağı ergenlerinde, arkadaş çevresi ve sosyal ortamda önemli sayılabilmemenin ilk önemli kuralı olarak, sert bir kişiliğe sahip olma ve diğerlerinden güçlü olup korkulan bir rol içerisinde olmak, gelmektedir.

“İnsandaki en doğal duygulardan biri de öfkedir. Öfke, saldırganlığın duygusal temellerinden birini oluşturmaktadır. Kişini, kaygı ve korku gibi, hoş olmayan bir durumda verdiği ilk tepkilerden biri öfkelenmektir. Saldırganlık ise, genel olarak öfkenin doğrudan ifadesi olarak ortaya çıkmaktadır” (Köknel, 1995'ten Akt. Efiltili, 2006:214).

Çocuklar, hangi kurallara neden uyulacağını yeterince algılayamazlar, çünkü çocuk asosyal bir olgudur. Çocuk toplumsallaşma sürecini tamamlamamış bireydir. Çoğu toplumsal kural çocuğun dürtüleriyle çelişmektedir (Yavuzer, 2009:31-32). Toplumsal kuralların çocuğa iletimi bu noktada önemli bir unsurdur. Çocuğun gelişiminde uygulanabilecek gereksiz baskı ve şiddet çocuğun kişilik gelişimini olumsuz etkileyebilmektedir. Özellikle aile içi şiddet durumlarında bu unsur kendisini açıkça göstermektedir. Weilburger 2009'da açıkladığı üzere; sürekli horlanan, eleştirilen, aşağılanan çocukta iki tür davranış gelişebilir. 1- Aşırı çekingen, pasif ve özgüvenden yoksun, 2- Hırçın, saldırgan, kural tanımayan ve geleceğin psikopatları. Genç kızların bir kısmı şiddet ortamından kurtulmak için erken evlilik yapar fakat “yağmurdan kaçarken doluya tutulabilir” bir kısmı fuhuş batağına saplanabilir. Erkek çocukların bir kısmı babaya tepkiden dolayı homoseksüel olabilir. Kızlar karşı cins ile sağlıklı

ilişki kuramayabilir, gençlerin bazıları yollardaki araçlara zarar verebilirler, bazıları uyuşturucu vb. maddeler kullanabilirler.

2.1. Okul Ortamında Şiddet

Lise çağındaki ergen birey için okul; derslerin işlendiği, belirli bilgilerin verildiği binalardan çok daha fazlasıdır. Evi dışında en çok vakit geçirdiği mekândır. Farklı sosyal sınıflara mensup olan insanlarla (öğretmen, öğrenci, memur, hademe, kantinci vb.) iletişim kurduğu sosyal bir ortamdır. Kendisini mensubu olarak hissettiği (sınıf) sosyal bir örgütlenmedir. Farklı sosyal, sanatsal ve sportif (okul korusu, okul takımı, okul orkestrası vb.) faaliyetlerde bulunduğu ve kendisini önemli hissettiği bir yapıdır. Yaşamı açısından önemli olan (aşk, sevgi, öfke, üzüntü, başarı, başarısızlık vb.) duyguları yüksek düzeyde yaşadığı bir ortamdır. Bütün bu açıklamalardan da anlaşıldığı üzere okul, lise dönemi bireyi için önem düzeyi yüksek ve öğrencinin hem kendisine ait olarak gördüğü hem de kendisinin içerisinde ait olduğu çok fonksiyonlu bir yapıdır.

Öğrencilere, işe yaramayan, zararlı davranışlardan ve modellerden arındırılmış bir çevre sunmak okulun temel işlevlerinden biridir. Bu işlevini yerine getirebilmek amacıyla, okul, çevrede var olan ama istenmeyen davranışları dışarıda tutarak öğrencilere örnek alabilecekleri modellerden ve kazandırılmak istenen davranış kalıplarından oluşan temiz bir çevre hazırlar (Başar, 1994' ten Akt. Efiltili, 2006:214).

Ülkemiz toplum yapısında yer alan “öğretmenin vurduğu yerde gül biter” ve “eti senin kemiği benim” anlayışının toplumda kabul görmesi ve büyükler her zaman haklıdır, büyüklere karşı gelinmez düşüncesinin yaygınlığı okul ortamında şiddeti arttıran bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Yetişkinler tarafından bir birey olarak görülmemen çocuğa şiddetin, eğitimin bir parçası olduğu öğretilmekte ve çocuğun uğradığı şiddet toplumda meşru duruma gelmektedir. Meşrulaşan şiddet zamanla büyükler ile çocuk arasında bir iletişim şeklini almakta ve çocuk şiddetin eğitim için gerekli bir kavram olduğuna inanmaktadır. Ayrıca çocuk uğradığı şiddete karşı kendince gerekçeler bulmaktadır. Öğretmenin o an için sınırlı veya canının sıkın olması, kendisinin şımarıldığı ve büyüklerin şiddet eylemini kendisinin iyiliği için yaptıklarını düşünmektedir ve çocuk büyüyünce de uğradığı şiddeti çocuklara uygulayabilecek davranışı öğrenmektedir (Gözütok, Karacaoğlu, Er, 2007:137).

Goldstein, (1994) ve Meier (1996) 'a göre Okul büyüklüğü ile okulda yaşanan şiddet arasında ilişki bulunmaktadır. Ortalama 1000-2000 öğrenci sayısı olan büyük okullarda saygısızlık, kızgınlık ve fiziksel tehlikeler, 300-400 kişilik daha küçük okullara göre daha yüksek oranda var olmaktadır. Büyük okullarda kalabalık içerisinde öğrenci yalnızlaşmaktadır. Kendisini okulla özdeşleştirememekte ve öğretmenler ile ilişkileri de mesafeli ve soğuk olmaktadır (Akt. Çınar, 2007:6-7).

Sürekli bilişsel öğretime ağırlık verilen lise ortamlarında şiddet eğiliminin yükselme olasılığı yüksektir. Kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetler öğrencilerin çoğunluğuna ulaşabilmeli ve mümkün olabilecek en fazla sayıda öğrenci bu tür etkinliklerde aktif olarak rol almalıdır. Böylece hem kuruma aitlik olgusu oluşacak, öğrenciler ve okul arasında ortak görev ve duygu paylaşımı sağlanabilecektir.

Özellikle genel liseler gelecek açısından öğrencilerine yeterince güven verememektedir. Birçok öğrenci bu okulları sanki üniversite okuyamayacak gençlerin oyalandırıldığı, insanların tikiş tikiş doldurulduğu yerler olarak algılamaktadır. Bu bağlamda okul bitince güvenli bir gelecek umudu olmayan, belli bir ülkü ya da görev taşımayan öğrenciler haylazlaşmakla kalmamakta, içlerinden “kaybedecek şeyleri olmadığını” düşünenlerden şiddete yönelenler de çıkmaktadır. Gençliğe, peşinde koşacakları, erdem ve değerlere uygun idealler de verilmelidir (Çınar, 2007:8).

Şiddet eğilimi yüksek olan öğrencilere karşı şiddet uygulamak, belki kısa vadede sorunu çözmüş gibi görünebilir ama çocuğun kişiliği noktasında durum böyle olmayacaktır. Üzerindeki otoriteden baskı ile şiddet gören öğrenci, içinde yaşadığı saldırganlığı yok etmeyecek aksine farklı

yöntemler ile hem arkadaşlarına hem sosyal çevresine hem de öğretmenlerine yöneltecektir. Son yıllarda internet paylaşım sitelerinde lise öğrencilerinin öğretmenlerinin görüntüleri ve ses kayıtlarını paylaşmalarını buna örnek olarak gösterebiliriz.

Üstün, Yılmaz ve Kırbaş (2007) tarafından Amasya ilinde yapılmış “Gençleri Şiddete Yönelten Nedenler” isimli bir araştırma sonucunda; şiddetin önlenmesi konusunda öğrencilerin üzerinde durduğu önemli bir noktanın, “sosyal ve kültürel etkinliklerin artırılması” olduğu görülmüştür. Eğitim kurumlarının başarıyı, üniversiteye gönderilen öğrenci sayısı ile değerlendirmeleri nedeniyle, daha çok, “öğretim” çalışmalarına önem verdikleri göz önüne alınırsa, sosyal ve kültürel etkinliklere ya çok az yer verilmekte olduğu, ya da hiç yer verilmediği görülmektedir. Bu durum, ergenlik çağındaki gençlerin bedensel, zihinsel ve sosyal yönden gelişimlerini olumsuz etkileyebileceği gibi, şiddetin ortaya çıkmasına da fırsat yaratmış olur (Üstün, Yılmaz, Kırbaş, 2007:128).

3. Müzik Dinleme Alışkanlıkları ve Şiddet Eğilimi İle olan Etkileşimi

Yurga, (2002:11)’ ya göre ülkemizdeki müzik çeşitleri altı ana başlıkta toplanabilir. Bunlar; 1- Türk Müziği 2- Uluslar arası Müzik 3- Eğitim Müziği 4- Askeri Müzik 5- Dini Müzik 6- Özgün Müzik olarak sıralanmaktadır. Çalışmada kullanılan Türk halk Müziği, Türk Sanat Müziği, Pop Müzik, Rock Müzik, Arabesk Müzik, Rock Müzik Türk Müziği içerisinde; Jazz Müziği, Metal Müzikler ve Klasik Çok Sesli Müzik, Yabancı Müzikler içerisinde; Tasavvuf Müzik ise Dini Müzik içerisinde yer almaktadır.

Temelinde kültürel bir etkinlik olmasının yanında, müzik ekonomik bir paylaşım unsurudur. Özellikle tüketimi kolay ve hızlı olan tüketim unsurları, kendilerine hedef olarak lise dönemi ergenlerini seçmektedir. Bu noktadan hareketle, ilköğretimde alınan müzik eğitimi temelinde, öğretmenler tarafından müzik dinleme eğitimi de verilmesi gerekmektedir.

Müzik eğitiminden yoksun olan bireylerin, müziği etkin şekilde yaşantılarına katmaları güçleşir. Müziksel yaşantıları, kendi bilgi, tecrübe, alışkanlık ve deneyimleri yönünde değil; medyanın onlara sunduğu müzik türleri yönünde gelişir. Müzik eğitiminden yoksun kalmış veya verimli müzik eğitimi alamamış bireyler için müzik, bir eğlence ve hoş vakit geçirme aracı olmaktan öteye gidemez (Tunalıoğlu, 1999’dan Akt. Orhan ve Büyükkayıkçı, 2007:136).

Müzik insanı romantikleştirmek için, eğlendirmek için, düğün ve cenaze törenleri, yemin törenleri, milli günlerde, sportif olaylarda, meditasyonda ve daha pek çok etkinlikte doğru atmosferi yaratmak için ‘doğru duygu durumuna’ sokar. Müzik yaşanan olaylardan azami zevk alınmasını sağlayan estetik bir ortamın oluşmasına katkıda bulunur. Müzik, insanların gece uyumasına, sabah uyanmasına da yardımcı olur ki bu yediden yetmişe herkes için geçerlidir (Orhan, 2003’dan Akt. Orhan ve Büyükkayıkçı, 2007:137).

Müzik dinleme alışkanlığı; toplumun büyük bir bölümünde var olan ve bireyin yaşamında yer alan duyguları ve olayları yorumlamasında ve ifade etmesinde aktif olarak rol oynayan önemli bir unsurdur. Çalışmalar sonucunda ortaya çıkan diğer bir sonuç ise; dinlenen müzik türlerinin birey üzerinde farklı etkiler oluşturduğudur. Arabesk dinleyen ergen bireylerin kaygı ve depresyon düzeylerinin yüksek çıkması, heavy metal dinleyen öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin diğer türleri dinleyenlerden yüksek çıkması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Müzik dinleme eğitiminin, okul öncesi dönemden başlayarak en az diğer bilgiler kadar, ciddi bir düzeyde verilmesi gerektiğine inanılmaktadır. Müzik dinleme alışkanlıklarının bireylerin şiddet eğilimleri üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir ve hem müzik yaşantısı hem de müzik eğitimi içerisinde yer alan bu olgunun araştırılması gereklidir.

Müzik, gençlerin sosyal ve kültürel çevre ve kimlik oluşumunda etkili bir olgudur. Amerika'da 14-16 yaş aralığında yer alan 2760 genç üzerinde yapılan bir araştırmaya göre gençler haftada ortalama 40 saat müzik dinlemektedirler. İsveç'te yapılan ve gençlerin müzik dinleme alışkanlıklarının belirlenmesine yönelik bir araştırmada rock müzik dinleyen gençlerin ailelerinden çok akranlarından ve kendilerinden daha büyük gençlerden etkilendikleri ifade edilmiştir. Dinledikleri şarkıların seçiminde gençler ve çocuklar bilinçsiz davranabilmektedir. Bu noktada pediatristler, eğitimciler ve aileler çocukların müzik dinleme seçimleri noktasında işbirliği içerisinde davranmalı ve çocukları zararlı unsurlar içeren şarkı sözlerinden uzak tutmalıdırlar. Amerika'da yapılmış çalışmalar ışığında, aşk, sevgi, dostluk, gelişim, yaşam mücadelesi, eğlence, arabalar ve din konulu şarkıların öncelikli olarak gençler tarafından tercih edildiği görülmektedir (The American Academy of Pediatrics, 1996).

Gelişen medya ve teknoloji ile birlikte müzik dinleme alışkanlıkları, müzik video kliplerini izleme ile birlikte varlığını artırarak devam etmektedir. Bu yolla dinlenen müzik türünün gençler üzerindeki etkisi artmaktadır. Dinlediği müzik yanında görsel imgelerle de etkilenen gencin gelişimi üzerinde çeşitli etkiler bulunmaktadır. Dinleme alışkanlıkları kadar, izlenen müzik video klipleri ve müzik kanalları noktasında da aile ve eğitimcilerin yönlendirmesinin olumlu etkiler oluşturacağı düşünülmektedir.

Yapılan çalışmalarda Amerikan gençliğinin günde ortalama 2 saat müzik kanallarını izlediği ifade edilmektedir. Müzik kanallarında (VH1, MTV vb.) yayımlanan müzik kliplerinin ortalama olarak %75'inde cinsellik ve seks içeren unsurlar bulunmaktadır. Müzik kliplerinin yarısında ise şiddet, alkol ve sigara kullanımının özendirildiği unsurlar yer almaktadır. Müzik klipleri şarkıların görsel olarak imgelendirilmeleridir ve klipi izlenen bir şarkı daha sonra dinlendiğinde kliplerde yer alan görsel imgeler bireyin beyninde canlanmaktadır. Yapılan araştırmalar gençlerde görülen şiddet davranışları ile müzik videolarında görülen şiddet unsurlarının benzerlikler taşıdığını ortaya koymuştur. Müzik kliplerinin etkisi ile çocuklar zamanından önce seks ile tanışmakta ve bu durum kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (The American Academy of Pediatrics, 1996).

Dinlenen müzik türü ile görsel medya arasında sıkı bir ilişki görülmektedir. Popüler kültür ürünü olan popüler müzikler, dinleyiciye ulaşabilmek için video klipleri ve müzik kanallarını kullanmaktadır. Bu bağlamda müzik bir üretim ve sanayi maddesi konumunda bulunmakta ve ticari kaygı temelinde üretimi gerçekleştirilmektedir.

Popüler kültür bir gündelik yaşam kültürüdür ve yediğimizden giydiğimizden, düşündüğümüzden yaptığımıza kadar tüm yaşantımızı etkileyen bir olgudur. Popüler kültürün ürünü olan popüler müziğin özelliği, kişiyi yorucu tekrarlarla yakalaması ve etkisinin fiziksel olmasıdır. Tempo insanı ağılatıp içine dokunaklılık verir, gençleri dans ettiren, zıplatan şey müziğin durmadan tekrar eden vuruşları dinleyiciyi denetlemektedir. Televizyonda çocuklar ve ergen gençler tarafından örnek alınan, taklit edilen karakterlerin çoğunluğu şiddet kullanan veya şiddete eğilimli kahramanlardır. Çocuk veya gencin belleği, televizyonda verilen mesajların doğruluğu ya da yanlışlığını ayırt edememektedir (Günindi Ersöz, 2002).

Dünyada ilk olarak düzenli müzik yayını yapan kanal MTV (Music Television) 1981, Türkiye'de ise ilk müzik kanalı 1994 yılında yayına başlayan Kral Tv'dir. Bu ve benzeri müzik kanallarında 24 saat boyunca müzik video klipleri yayımlanmaktadır. Müzik kanallarında yayımlanan video kliplerin üretimi ise başlı başına bir endüstri haline gelmiştir. Şarkılar video klipler aracılığı ile kısa sürede eskimekte ve yeni şarkıların üretimi ve video kliplerinin üretilmesi gerekmektedir. Video klipin yönetmeninden, senaryosuna, teknik ekibinden klipte rol alacak oyunculara kadar geniş bir ekip klip içerisinde yer almakta ve bu durumun doğal sonucu olarak endüstrileşme süreci oluşmaktadır. Video klipler kesintisiz yapılan yayını az maliyetle doldurma aracı ve genç izleyicileri ekran başına çekmenin önemli bir aracıdır. Ekran başına çekilen genç kendisine yönelik yoğun bir ürün reklamı ile

karşı karşıya kalmaktadır. Müzik videolarının tekrar tekrar yayınlanmasının nedeni şarkıyı ve şarkıcıyı tüketicilere benimsetmek ve ürünü satın almaya yönelmektir (Günindi Ersöz, 2002).

Tüketim toplumunda görsel medyada yer alan popüler kültür ürünleri üretim, reklam ve tüketim sistemi üzerinde varlığını sürdürmektedir. Müzik olgusu da bu sistemin bir parçasıdır. Özellikle video klipler içerik bakımından insanların dikkatini en yüksek düzeyde çekebilme amacını taşımaktadır. Klip içerikleri şiddet, cinsellik, madde kullanımı, alkol kullanımı vb. unsurları yoğun olarak içermektedir. Bu durum da özellikle ergen bireyler üzerinde etkili olabilmektedir. Televizyonda yer alan görsel ve işitsel imgeler, içerdikleri popüler kültür öğeleri ve tekrarlanan söz ve ritimlerle ergeni etkileyebilmektedir.

Televizyon yoluyla iletilen mesajların çoğunluğu; şiddet, saldırganlık, pornografi ve erotik mesajlar içermektedir. Yapılan araştırmalara göre günde ortalama 4-5 saat televizyon izleyen bir insanın, ortalama 40-50 şiddet mesajı ile karşılaşabileceği görülebilmektedir (Yalın, 1998:10'dan Akt. Günindi Ersöz, 2002). Müzik videolarının genelinde tüketim amaçlı mesajların yer aldığı görülmektedir. Videodaki şarkıcının giydiği kıyafetler, klip içerisinde yer alan yiyecek ve içecekler, klipin çekildiği mekan vb. unsurlar izleyiciyi tüketime teşvik etmektedir. Farklı disiplinlere göre ise konu şu şekilde görülmektedir; psikolojiye göre, kitle iletişim araçlarının gerçeklik duygusu vererek gerçeğin algılanışının etkileneceğini; sosyologlar, kitle iletişim araçlarının çocuğun sosyalleşmesinde önemli bir yeri olduğunu ve içeriğinde yer alan mesajların sosyal davranışlara yön verebileceğini; iletişimciler ise, kitle iletişim araçlarının egemen ideolojiyi yayma aracı olduğunu ve mesajlarının seyirci üzerinde önemli etkisi olduğunu vurgulamaktadırlar. Farklı disiplinler tarafından yapılan çalışmaların ortak özelliği ise popüler kültür ürünlerinin şiddet, saldırganlık, erotizm ve pornografik unsurlar içerdiği ve bunların toplumu etkilemekte olduğudur (Günindi Ersöz, 2002).

Dinlenen müzik türleri açısından şiddet eğilimi doğuran müzikler kadar, müzik kanallarında izlenen müzik video kliplerinin de ergen gençlerin şiddet eğilimleri üzerinde etkisinin olduğu görülmektedir. Müzik eğitimi içerisinde yer alan müzik dinleme eğitimi sayesinde öğrenciler ve gençlerin görsel medyada yer alan müzik video klipleri açısından da seçici davranarak, içerisinde şiddet ve saldırganlık barındıran video kliplerden uzak durabilecekleri düşünülmektedir.

Müzik, toplumda eğitimsel değeri bilinmeyen bir kavramdır. Müzik dinlerken veya bir çalgı çalarken, insanın işitsel ve devinişsel vücut sistemleri normalden çok daha hızlı çalışmaktadır. Müzik dinlemenin veya çalgı çalmanın en fazla çocukların gelişimi üzerinde geliştirici etkisi bulunmaktadır. Bilim adamları, yaptıkları araştırmalarda, müziğin beyin fonksiyonlarını geliştirdiği bulgusuna ulaşmışlardır. Tokyo Metropolitan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Bölümü tarafından yapılan araştırmalarda; insan beyninin sol yarısının konuşma, sağ yarısının ise müzik ile geliştiği ve iki yarının birlikte çalışarak insana konuşma ve şarkı söyleme yeteneğini kazandırdığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle, konuşma ve müzik yeteneği insan beyninin her iki yarısını da kullanarak nörolojik bir yolla oluşturduğu kavramlardır. Bugün bilim adamları, müziğin bir eğlence aracının dışında eğitimsel ve tedavi edici etkilerinin olduğunu kabul etmektedir (Williams, 2008:64).

Müzik okul içerisinde eğitimsel işlevinin yanında, öğrencilerin psikolojilerini olumlu etkileyebilecek, kullanılabilir önemli bir araçtır. Bu nedenle ders aralarında ve okulda geçirilen boş vakitlerde öğrencileri dinlendirecek, stres düzeylerinin azalmasına yardımcı olacak müzik türlerinin öğrencilere dinletilmesi gerektiği düşünülmektedir. Özellikle eğitim ortamlarında ders aralarında, sağlık kuruluşlarında koridorlarda veya iş yerlerinde serbest zaman geçirme ortamlarında rahatlatıcı özelliği olan müzik türlerinin dinletilmesinin verimliliği ve motivasyonu arttırmada fayda sağlayabileceği düşünülmektedir (Sezer, 2011:1488).

Günümüzdeki teknolojik gelişmeler insan yaşamını hızla değiştirmektedir. Buna rağmen müzik, geçmişte olduğu gibi bugün de insan yaşamının vazgeçilmez bir parçasıdır. Müzik türleri ve

enstrümanları değişmekte ve gelişmektedir ama müziğin etkisi geçmişteki kadar güçlüdür. Hayatın her anında müzik vardır. Film müziklerinden, asansörlerde çalan ezgilere kadar hayatın her anı müzik ile iç içedir. Bugün farklı müzik türleri insanların sosyalleşmelerini, yaşamdan bireysel ve toplumsal olarak zevk alabilmelerini sağlamaktadır (Williams, 2008:62).

4. Yöntem

Çalışmada İlişkisel Tarama Yöntemi kullanılmıştır. Bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalara tarama (survey) araştırması denmektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2011:84). *İlişkisel tarama modeli*, “iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir” (Karasar, 2011:81).

4.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Türkiye’de öğrenim gören 89 Güzel Sanatlar Lisesi Müzik bölümü öğrencileri ile bunu dışında kalan 3327 Lisede öğrenim gören Öğrenciler oluşturmaktadır. Evrende yer alan öğrenci sayıları tablo 1 de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Evrende yer alan öğrenci sayıları

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
Lise	3327	2002076
Gsl (Mb)	89	5800

Araştırmanın örneklemini 2010-2011 eğitim-öğretim yılında eğitim-öğretim yürüten, Türkiye’nin yedi farklı bölgesinde yer alan 7 güzel sanatlar lisesi müzik bölümü öğrencileri ile aynı illerde yer alan 7 genel lise öğrencileri oluşturmaktadır. İllerin ve okulların belirlenmesinde seçkisiz (basit, tesadüfi) örnekleme yöntemi kullanılmıştır. “Bu örnekleme yönteminde evrendeki tüm birimler, örneğe seçilmek için eşit ve bağımsız bir şansa sahiptir. Tüm bireylerin seçilme olasılığı aynıdır ve bir bireyin seçimi diğer bireylerin seçimini etkilememektedir” (Büyüköztürk, 2008:84). Veri toplama araçlarının uygulanması için seçilen yedi il ve on dört okul isimleri aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 2.

Uygulama Yapılan İller ve Okullar

Bölgeler	Marmara	Ege	Akdeniz	İç Anadolu	Karadeniz	Doğu Anadolu	G. Doğu Anadolu
İller	İstanbul	İzmir	Mersin	Ankara	Trabzon	Erzincan	Adıyaman
Gsl	Avni Akyol Gsl	İşıl Saygın Gsl	Nevit Kodallı Gsl	Ankara Gsl	Trabzon Akçaabat Gsl	Erzincan Gsl	Adıyaman Gsl
Lise	Kadıköy Lisesi	Hayrettin Duran Lisesi	Cengiz Topel Lisesi	Çankaya Atatürk Lisesi	Yunus Emre Lisesi	Erzincan Lisesi	Adıyaman Lisesi

4.2. Veri Toplama Aracı

4.2.1. Şiddet Eğilim Ölçeği

Bu ölçek (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu 1998:46), Gökay, Bayat ve Türkçapar tarafından 1995 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen “Orta Öğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Saldırganlık ve Şiddet Eğilimleri” konulu çalışmada kullanılmak üzere geliştirilmiştir. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu’nun “Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet” konulu çalışmasında 7-14 yaş grubu çocukların şiddet eğilimlerini ölçmek için temel yapısı değiştirilmeksizin yeniden desenlenmiş ve kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Araştırmada öğrencilerin saldırganlık eğilimlerini belirlemek amacıyla kullanılan ölçek toplam 20 ifadelik bir ölçektir. Ölçekte yer alan ifadeler verilen yanıtlar 4’lü Likert ölçeğinde düzenlenmiştir. Değerlendirmeler çok uygun seçeneğine 4, hiç uygun değil seçeneğine 1 puan verilerek yapılmıştır. Ölçekte yer alan tüm ifadeler tek yönlüdür. Buna göre, ölçekten alınan puanların yüksekliği öğrencinin şiddete eğiliminin yüksek

olduğunu, düşük puan ise tam tersi bir durumu göstermektedir. Toplam puanlara göre yapılan değerlendirmelerde, 1-20 arasındaki puan öğrencinin saldırganlık eğiliminin “çok az”, 21-40 arasındaki puan “az”; 41-60 arasındaki puan “fazla”, 61-80 arasındaki puan “çok fazla” olduğunu göstermektedir. Ölçek için hesaplanan Cronbach alpha değeri (0.76) ölçeğin iç tutarlılığa sahip olduğunu ($\alpha > 0.60$) göstermektedir.

4.2.2. Müzik Yaşantısı Anketi-Müzik Dinleme Alışkanlıkları Bölümü

Araştırmacı tarafından hazırlanmış ve geliştirilmiş olan ankettir. Anketten elde edilen veriler ışığında öğrencilerin müzik yaşantısı durumları belirlenmiş ve şiddet eğilim ölçeği ile elde edilen veriler ile birlikte müzik eğitiminin şiddet eğilimi üzerindeki etkisi hakkında yorumlar yapılmıştır.

4.3. Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesi SPSS 17.00 istatistik paket programından yararlanılmıştır. Değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler korelasyon ve varyans analizleri SPSS 17.00 programı kullanılarak test edilmiştir. Araştırma amaçları .05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

Öğrencilerin, “Şiddet Eğilim Ölçeği” puanları toplanarak şiddet eğilimi toplam puanları ve “Müzik Yaşantısı Anketi” puanları toplanarak müzik yaşantısı toplam puanları oluşturulmuştur. Oluşturulan puanlar ANOVA analizi ile test edilmiştir.

Tek faktörlü (yönlü) varyans analizi ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalaması arasındaki farkın sıfırdan anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını test etmek üzere uygulanır. Deneysel ve tarama çalışmalarında kullanılan ilişkisiz örneklem için ANOVA, deneklerin ya da katılımcıların iki ya da daha çok deneysel koşuldan sadece birinde bulunmasını ve orada ölçülmesini gerektirir. Bu durum elde edilen ölçüm (puan) setlerinin birbirinden ilişkisiz olmasını gösterir (Büyüköztürk, 2008:48-49).

Testler sonucunda anlamlı farklılık bulgusuna ulaşılan testlerde farklılığı oluşturan birimlerin tespiti ve birimler arasındaki farklılığı tespit etmek için Scheffe testi uygulanmıştır.

“Scheffe çoklu karşılaştırma istatistiği, gruplar arası belirlenen farkı ve bu farkın anlamlılık seviyesini kararlı hata tiplerinden maksimum arınık bir şekilde sonuçlandırabilmektedir” (Miller, 1969; Scheffe, 1953; Scheffe, 1959’dan Akt. Kayrı, 2009:51).

Ölçek ve anketlerden elde edilen verilerin gruplandırılması amacıyla tüm ölçeklere hiyerarşik olmayan K-means testi uygulanmıştır. *Müzik dinleme alışkanlıkları* anketinde, öğrencilerin dinledikleri müzik türlerini belirlemek amacıyla 12 müzik türü sınıflaması yapılmıştır. Bunlar sırasıyla: 1- Yabancı (Klasik ve Çoksesli) Müzikler. 2- Türk Halk Müziği. 3- Türk Sanat Müziği. 4- Tasavvuf Müziği. 5- Arabesk Müziği. 6- Metal Müzikler. 7- Jazz Müziği. 8- Pop Müziği. 9- Rock Müziği. 10- Türk Halk Müziği + Türk Sanat Müziği. 11- Pop Müzik + Rock Müzik. 12- Yabancı (Klasik ve Çoksesli) Müzikler + Jazz Müziği olarak sınıflandırılmıştır.

5. Bulgular ve Yorumlar

Problemin analizi ve yorumlanması üç boyutta ele alınmıştır. Öncelikle GSL müzik bölümü ile diğer lise öğrencilerinin şiddet eğilim düzeyleri değerlendirilmiştir. İkinci olarak, lise öğrencilerinin şiddet eğilim düzeyleri test edilmiştir. Üçüncü olarak da GSL müzik bölümü öğrencilerinin şiddet eğilim düzeyleri test edilmiştir.

Tablo 3, 4 ve 5’te Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Müzik Bölümü öğrencileri ile Diğer Lise öğrencilerinin dinledikleri müzik türlerine göre şiddet eğilimi düzeylerine ilişkin ifadeler yer verilmektedir.

Tablo 3.

Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Müzik Bölümü ile Diğer Lise Öğrencilerinin Dinledikleri Müzik Türlerine Göre Şiddet Eğilimlerine İlişkin Puanların Betimsel İstatistikleri

	Dinlenen Müzik Türü	\bar{X}	SS	N
Şiddet Eğilim Puanları	Yabancı (Klasik Çoksesli)	41.6	10.00	276
	Türk Halk Müziği (THM)	41.3	9.3	125
	Türk Sanat Müziği (TSM)	43.8	9.7	76
	Tasavvuf	44.8	11.13	51
	Arabesk	48.6	12.9	196
	Metal	43.3	9.8	80
	Jazz	40.3	9.6	98
	Pop	42.1	9.7	468
	Rock	44.1	10.9	223
	THM+TSM	42.2	10.4	70
	Pop+Rock	42.9	9.7	218
	Yabancı+Jazz	40.2	10.4	82
	Toplam	42.9	10.4	1963

Tablo 3'te şiddet eğilim düzeyi bakımından en yüksek olan grubun Arabesk müzik dinleyenler olduğu görülmektedir ($\bar{X}=48.6$). Bunu sırasıyla Tasavvuf, Rock ve Tsm grupları takip etmektedir ($\bar{X}=44.8 > \bar{X}=44.1 > \bar{X}=43.8$). Şiddet eğilim düzeyi en düşük olan grubun ise Yabancı+Jazz dinleyenler olduğu ($\bar{X}=40.02$) ve bu grubu sırasıyla Jazz, Thm ve Yabancı (Klasik-Çoksesli) gruplarının izlediği görülmektedir ($\bar{X}=40.3 > \bar{X}=41.3 > \bar{X}=41.6$).

Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Müzik Bölümleri ile Genel Liselere devam eden öğrencilerin şiddet eğilimi ve dinledikleri müzik türlerine göre puanları arasında anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Anova testi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

Güzel Sanatlar Lisesi ile Diğer Lise Öğrencilerinin Dinledikleri Müzik Türlerine Göre Şiddet Eğilim Puanlarına İlişkin Anova Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Dinleme frekans	9366.298	11	851.482	8.128	.000

Tablo 4 incelendiğinde; dinledikleri müzik türlerine göre Genel Liseler ve Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Müzik Bölümü öğrencilerinin “şiddet eğilimi düzeyleri” puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçlarında; “müzik dinleme alışkanlıklarının öğrencilerin şiddete eğilim düzeyleri üzerinde etkili olduğu yönünde anlamlı farka ulaşılmıştır. [$F(3-1959)=8.128, p<.05$].

Şiddet eğilim puanlarında tespit edilen anlamlı farkın gruplar arasındaki dağılımının farkına ilişkin yapılan Scheffe testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.

Özel Müzik Eğitimine Göre Gruplar Arasındaki Şiddet Eğilimi Puanları Farkına İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Grup (I)	Grup (J)	Ortalama Farkı	SS	Sig.
Yabancı	Arabesk	-7.0021	.95609	.000
Thm	Arabesk	-7.2791	1.17160	.000
Arabesk	Yabancı	7.0021	.95609	.000
Arabesk	Thm	7.2791	1.17160	.000
Arabesk	Jazz	8.2500	1.26631	.000
Arabesk	Pop	6.4576	.87085	.000
Arabesk	Rock	4.5040	1.00215	.043
Arabesk	Thm+Tsm	6.5357	1.42519	.034
Arabesk	Pop+Rock	5.6851	1.03581	.001
Arabesk	Yabancı+Jazz	8.5828	1.34616	.000
Jazz	Arabesk	-8.2500	1.26631	.000
Pop	Arabesk	-6.4576	.97362	.000

Rock	Arabesk	-4.5040	1.03581	.043
Thm+Tsm	Arabesk	-6.5357	.87085	.034
Pop+Rock	Arabesk	-5.6851	1.03581	.001
Yabancı+Jazz	Arabesk	8.5828	1.34616	.000

Tabloya bakıldığında, test sonuçlarını belirleyen anlamlılığı oluşturan yüksek şiddet eğilimine sahip grup olan Arabesk grubunun Yabancı, Thm, Jazz, Pop, Rock, Thm+Tsm, Pop+Rock ve Yabancı+Jazz grupları ile anlamlı farklılık içerisinde olduğu görülmektedir ($p=.000<.05$), ($p=.000<.05$), ($p=.000<.05$), ($p=.000<.05$), ($p=.043<.05$), ($p=.034<.05$), ($p=.001<.05$), ($p=.000<.05$). Tabloda aralarında anlamlı farklılık olan gruplar yer almaktadır.

Test sonucu ile ilişkili olan çalışmalara değinilecek olunursa; *Kürklü* (2007) tarafından yapılan “müzik ve ruh sağlığı” başlıklı çalışma örnek olarak gösterilebilir. Çalışmada dinlenen müzik türünün, bireylerin ruh sağlığını destekleyen bir yardımcı olabileceği, bununla beraber dinlenen müzik türüne bağlı olarak da ruh sağlığının olumsuz etkilenebileceği, bunun da insanın müzik türü seçimine bağlı olarak gerçekleşebileceği ifade edilmektedir. Test sonucunda farklı müzik türlerinin bireylerin şiddet eğilimleri üzerinde farklı etkileri olduğu bulunmuştur.

Test sonuçlarını destekleyen diğer bir çalışma *Sezer*, (2011) tarafından yapılmış “Öfke ve Psikolojik Belirtiler Üzerine Müziğin Etkisi” başlıklı çalışmadır. Çalışmada bireylerin günlük yaşamlarında dinledikleri müzik çeşidinin öfke ve psikolojik durumları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırmada müzik dinleme alışkanlıklarının bireyi psikolojik ve fizyolojik olarak etkilediği vurgulanmıştır. Çalışma sürecinde Atatürk Üniversitesi’nde öğrenim gören 288 birey üzerinde çalışılmıştır. Araştırma sonucunda Arabesk müzik dinleyen öğrencilerin öfke puan ortalamalarının diğer türleri dinleyenlerden yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada bu Arabesk Müzik dinleyen bireylerin öfkelerini kontrol edemedikleri ve öfkelerini dışa yansıttıkları vurgulanmıştır. Öfkelerini en yüksek düzeyde kontrol edebilen grubun ise, Klasik müzik dinleyen öğrenciler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Test sonucunda da Arabesk müzik dinleyen öğrencilerin şiddet eğilimlerinin yüksek, Yabancı+Jazz ve Klasik müzik dinleyen öğrencilerin ise şiddet eğilim düzeyinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Test sonucu ile ilişkili bir diğer çalışma da *Güner*, (1998) tarafından yapılmış “Ergenlerin Dinledikleri Müzik Türü ile Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı çalışmadır. Çalışmada genel liselerde eğitim-öğrenim gören farklı sosyo-ekonomik düzeylerden seçilmiş 1079 öğrenci üzerinde araştırma yapılmıştır. Veriler saldırganlık envanteri ve kişisel bilgi anketi aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, cinsiyete göre yapılan gruplamada erkeklerin saldırganlık puan ortalamalarının kızlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Müzik türleri açısından ise özellikle heavy-metal müzik dinleyen ergenlerin saldırganlık puan ortalamalarının, diğer türleri dinleyenlerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Test sonucunda da Rock müzik dinleyen ergenlerin şiddet eğilim düzeyi yüksek olan grupta yer aldığı görülmektedir.

Test sonuçlarına bakıldığında, müzik dinleme alışkanlıklarının birey üzerindeki etkilerine ilişkin önceden yapılmış olan çalışmaları destekler nitelikte bulgulara ulaşılabileceği görülmektedir. Beyin fonksiyonlarının daha çok kullanılmasını sağlayan çoksesli-klasik müzikleri ve jazz müzikleri dinleyen bireylerin şiddet eğilim düzeylerinin düşük olabileceği, dinleyen bireyleri umutsuzluk ve yalnızlığa itebilen Arabesk müzikleri dinleyen bireylerin ise şiddet eğilim düzeylerinin yüksek olabileceği söylenebilmektedir.

Tablo 6 ve 7’de diğer lise öğrencilerinin dinledikleri müzik türlerine göre şiddet eğilimi düzeylerine ilişkin ifadeler yer verilmektedir.

Tablo 6.

Diğer Lise Öğrencilerinin Şiddet Eğilimi Düzeyleri ile Dinledikleri Müzik Türlerine İlişkin Puanların Betimsel İstatistikleri

	Dinlenen Müzik Türü	\bar{X}	SS	N
Şiddet Eğilim Puanları	Yabancı (Klasik Çoksesli)	43.65	10.44	147
	Türk Halk Müziği (THM)	41.01	9.02	56
	Türk Sanat Müziği (TSM)	45.83	10.11	43
	Tasavvuf	44.42	11.49	45
	Arabesk	48.72	13.34	176
	Metal	42.88	9.31	60
	Jazz	43.67	8.88	40
	Pop	42.70	9.80	384
	Rock	44.21	9.91	184
	THM+TSM	40.00	10.10	25
	Pop+Rock	43.24	9.78	182
	Yabancı+Jazz	44.13	10.96	15
	Toplam	43.95	10.58	1357

Tablo 6’da şiddet eğilim düzeyi bakımından en yüksek olan grubun Arabesk müzik dinleyenler olduğu görülmektedir ($\bar{X}=48.72$). Bunu sırasıyla Tsm, Tasavvuf ve Rock grupları takip etmektedir ($\bar{X}=45.83>\bar{X}=44.42>\bar{X}=44.21$). Şiddet eğilim düzeyi en düşük olan grubun ise Thm-Tsm dinleyenler olduğu ($\bar{X}=40.00$) ve bu grubu sırasıyla Thm, Pop ve Metal gruplarının izlediği görülmektedir ($\bar{X}=41.01>\bar{X}=42.70>\bar{X}=42.88$).

Genel lise öğrencilerinin şiddet eğilimi ve dinledikleri müzik türlerine göre puanları arasında anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Anova testi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7.

Diğer Lise Öğrencilerinin Dinledikleri Müzik Türlerine Göre Şiddet Eğilimi Puanlarına İlişkin Anova Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Dinleme frekans	5837.095	11	530.645	4.881	.000

Tablo 7 incelendiğinde; dinlenen müzik türüne göre Genel Lise öğrencilerinin “şiddet eğilimi düzeyleri” puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçlarında; “müzik dinleme alışkanlıklarının” öğrencilerin şiddete eğilim düzeyleri üzerinde etkili olduğu yönünde anlamlı farka ulaşılmıştır. [$F(3-1354)=4.881, p<.05$].

Test sonucu ile doğrudan ilişkili olan çalışmalar bulunmaktadır. Örnek olarak; *Kürklü (2007)* tarafından yapılan *müzik ve ruh sağlığı* konulu çalışmada dinlenen müzik türünün, bireylerin ruh sağlığına destek olan bir yardımcı olabileceği, bununla beraber dinlenen müzik türünün ruh sağlığını bozabilecek etkisi olabileceği, bunun da insanın müzik türü seçimine bağlı olarak gerçekleşebileceği ifade edilmektedir. Test sonucunda özellikle Arabesk müzik dinleyen Genel lise öğrencilerinin şiddet eğilim düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Bu duruma göre öğrencilerin özellikle Arabesk müzik dinleme alışkanlığından uzak durması gerektiği düşünülmektedir.

Test sonucu ile ilişkili diğer bir çalışma *Smith ve Boyson (2000)* tarafından yapılmış “Müzik Videolarında Şiddet: Fiziksel Saldırganlığının Yaygınlığı ve Kaynaklarının İncelenmesi” başlıklı çalışmadır. Çalışmada, müzik videolarında yer alan fiziksel şiddetin yaygınlığı ve kaynaklarının nedenleri araştırılmıştır. Bu bağlamda televizyonda yer alan MTV, BET, VHI gibi müzik kanallarında bir hafta boyunca yayımlanan 1962 müzik videosu incelenmiştir. Araştırma sonucunda kanallarda yayımlanan videoların %80’inde şiddet özelliği taşıyan en az bir ilişki bulunmuştur. Geriye kalan %20’sinde ise şiddet içeren özellikler 2 ve daha fazla boyutta bulunmuştur. Ortaya çıkan diğer bir sonuçta müzik videolarının içeriğinde yer alan şiddet öğesinin içerisinde ölümcül şiddet taşıyan unsurlar bulunduğudur. Bu unsurun ise gençler üzerinde fiziksel şiddeti gerçek yaşamında çekici bir hale getirerek sunduğu ifade edilmiştir. Türler açısından ise özellikle rap ve heavy metal videolarının şiddet

İçeren unsurlar bulundurduğu vurgulanmıştır. Türkiye’de ise özellikle Arabesk müzik video kliplerinde umutsuzluk, ölüm, şiddet ve cinsellik temaları yer almaktadır. Test sonucunda da Arabesk müzik dinleyen öğrencilerin şiddet eğilim düzeyinin yüksek olduğu görülmüştür. Dinlenen müzik kadar, müziklerin görsel imgeleri olan müzik videoları da ergenlerin ruh hallerini ve şiddet eğilimlerini etkileyebilmektedir.

Test sonucu ile ilişkili Türkiye’de yapılmış çalışma ise *Orhan ve Büyükkayıkçı (2007)* tarafından yapılmış “Ergenlerin Dinlediği Müzik Türlerinin Depresyon Düzeylerine Etkileri” başlıklı çalışmadır. Çalışmada 2007-2008 eğitim öğretim yılında farklı dört ortaöğretim kurumundan tesadüfi yollarla seçilmiş, seçmeli müzik dersi alan 356 öğrenciye dinlemeyi en çok tercih ettikleri müzik türleri ve şarkıcılar anket yoluyla sorularak durum saptaması yapılmıştır. Araştırma sonucunda en yüksek düzeyde dinlenen müzik türünün Türkçe sözlü rock müzik olduğu, bunu sırasıyla Türkçe sözlü pop müzik, Arabesk müzik ve Hip-hop ve Rap müziklerinin izlediği görülmüştür. Test sonucunda genel lise öğrencilerinin yoğun olarak Pop, Rock ve Arabesk müzik dinlediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 8 ve 9’da Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Müzik Bölümü öğrencilerinin dinledikleri müzik türlerine göre şiddet eğilimi düzeylerine ilişkin ifadeler yer verilmektedir.

Tablo 8.

Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Müzik Bölümü Öğrencilerinin Dinledikleri Müzik Türlerine Göre Şiddet Eğilimi Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikleri

	Dinlenen Müzik Türü	\bar{X}	SS	N
Şiddet eğilimi puanları	Yabancı (Klasik-Çoksesli)	39.27	8.97	129
	Thm	41.57	9.45	69
	Tsm	41.18	8.81	33
	Tasavvuf	48.16	7.90	6
	Arabesk	47.55	8.63	20
	Metal	44.70	11.63	20
	Jazz	38.06	9.54	58
	Pop	39.61	8.86	84
	Rock	43.58	11.02	39
	Thm+Tsm	43.22	10.56	45
	Pop+Rock	41.30	9.39	36
	Yabancı+Jazz	39.10	10.14	67
	Toplam	40.78	9.74	606

Tablo 8’de şiddet eğilim düzeyi bakımından en yüksek olan grubun Tasavvuf grubu olduğu görülmektedir (\bar{X} =48.16). En yüksek şiddet eğiliminin bu grupta görülmesine rağmen grubun kişi sayısının düşük olduğu görülmektedir (N=6). Bu grubu sırasıyla Arabesk (\bar{X} =47.55) ve Metal (\bar{X} =44.70) gruplarının izlediği görülmektedir. En düşük şiddet eğilim düzeyi Jazz grubunda görülmektedir (\bar{X} =38.06). Şiddet eğilimi düşük olan diğer gruplar ise Yabancı+Jazz (\bar{X} =39.10) ve Yabancı (Klasik+Çoksesli) grupları olduğu görülmektedir (\bar{X} =39.27). Tabloya bakıldığında şiddet eğilimi yüksek olan gruplardaki kişi sayılarının düşük olduğu, şiddet eğilimleri düşük olan grupların kişi sayılarının ise yüksek olduğu görülmektedir (Tasavvuf + Arabesk + Metal N=46), (Jazz + Yabancı-Jazz + Yabancı N=254).

Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi müzik bölümüne devam eden öğrencilerin şiddet eğilimi ve dinledikleri müzik türlerine göre puanları arasında anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Anova testi sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9.

Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Müzik Bölümü Öğrencilerinin Dinledikleri Müzik Türlerine Göre Şiddet Eğilimi Puanlarına İlişkin Anova Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Müzdingsl	3208.249	11	291.659	3.190	.000

Tablo 9 incelendiğinde; müzik dinleme alışkanlıklarına göre Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Müzik Bölümü öğrencilerinin “şiddet eğilimi düzeyleri” puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçlarında; “dinlenen müzik türünün öğrencilerin şiddete eğilim düzeyleri üzerinde etkili olduğu yönünde anlamlı farka ulaşılmıştır. [$F(3-603)= 3.190, p<.05$].

Literatürde bakıldığında test sonuçları ile ilişki içerisinde olan özellikle yurtdışında yapılmış çalışmalara rastlanmaktadır. Örnek olarak; Amerika Birleşik Devletlerinde gerçekleştirilen ve müzik videolarındaki şiddet ve saldırganlığın araştırıldığı “Violence and Sex in Music Videos” başlıklı çalışmada, 166 müzik videosunun %56’sında şiddet içeren davranışlar bulunmuştur. Bu çalışmadaki saldırganların %73.3’ü erkek, %26.7’si kadındır. Buna karşın kadın mağdurların oranı % 76.8, erkek mağdurların oranı ise, %23 dür. Müzik videolarının %3’ünde şiddet davranışı ölümle sonuçlanırken, video başına 2.86 oranında şiddet içeren görüntü bulunmuştur.

Test sonucu ile doğrudan ilişkili olan bir çalışma; *Devlin, (2009)* tarafından yapılmış, “Music Preferences and Their Relationship to Behaviors, Beliefs and Attitudes Towards Aggression” başlıklı çalışmadır. Çalışmada lise çağı ve üniversite gençlerinin dinlediği müzik türleri üzerinde durulmuş ve içerisinde şiddet içeren ve gürültülü olan müzik türlerini dinleyen gençlerin saldırgan davranış oranının arttığı vurgulanmıştır. Çalışma sonucunda müzik türü tercih ve tutumlarının saldırganlık üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada ortaya çıkan bir diğer sonuç da lise çağındaki gençlerin dinledikleri müzik türlerine paralel olarak üniversite öğrencilere göre saldırganlıklarının yüksek olduğudur. Test sonucunda Yabancı, Jazz ve Klasik müzik dinleyen öğrencilerin şiddet eğilim düzeyleri düşük bulunmuştur. Sözlerinde ve videolarında şiddet, cinsellik umutsuzluk barındıran Arabesk ve Metal müzik dinleyen öğrencilerin şiddet eğilim düzeylerinin ise yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer bir çalışma ise; *Jose Antonio Abreu (1975)* tarafından başlatılmış ve günümüzde hala devam eden “Sistema Venezüella Çocuk ve Gençlik Orkestrası Ulusal Ağı” isimli müzik için sosyal hareket olarak tanımlanan projede Venezüella ve Latin Amerika’da yaşayan genellikle lise çağındaki olan şiddete eğilimli ve suça bulaşmış ergenler üzerinde çalışılmış ve klasik (çok sesli) müzikler öğrencilerin hayatlarına girmiştir. Öğrenciler hem orkestralarda yer almış hemde müzik dinleme kültürleri açısından etkilenmişlerdir. Test sonucunda en düşük şiddet eğilim düzeyinin Yabancı+Jazz ve Yabancı (Klasik-Çoksesli) dinleyen öğrenciler olduğu bulunmuştur. Bu sonuç ışığında özellikle Klasik ve Jazz müziğin ergenlerin şiddet eğilimlerini azaltıcı etkisinin olduğu yorumu yapılabilmektedir.

Türkiye’de yapılmış çalışma örneği ise *Sezer, (2011)* tarafından yapılmış “Öfke ve Psikolojik Belirtiler Üzerine Müziğin Etkisi” başlıklı çalışmadır. Çalışmada bireylerin günlük yaşamlarında dinledikleri müzik çeşidinin öfke ve psikolojik durumları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırmada müzik dinleme alışkanlıklarının bireyi psikolojik ve fizyolojik olarak etkilediği vurgulanmıştır. Çalışma sürecinde Atatürk Üniversitesi’nde öğrenim gören 288 birey üzerinde çalışılmıştır. Araştırma sonucunda Arabesk müzik dinleyen öğrencilerin öfke puan ortalamalarının diğer türleri dinleyenlerden yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada, Arabesk Müzik dinleyen bireylerin öfkelerini kontrol edemedikleri ve öfkelerini dışa yansıttıkları vurgulanmıştır. Öfkelerini en yüksek düzeyde kontrol edebilen grubun ise, Klasik müzik dinleyen öğrenciler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu noktadan hareketle müzik dinleme alışkanlıklarının ergen bireylerin şiddet eğilimleri üzerinde etkili olabileceği ve okul öncesinde aile ortamından başlayarak, çocukların müzik eğitim süreçlerinde müzik dinleme eğitimi boyutunun da yer alması gerektiği düşünülmektedir.

6. Sonuç ve Öneriler

1. Araştırma sonucunda müzik dinleme alışkanlıkları değişkenine bağlı olarak GSL Müzik Bölümü ve diğer lise öğrencilerinin şiddet eğilimi puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı test edildiğinde gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Arabesk, Tasavvuf, Rock, Türk Sanat Müziği ve Metal müziklerini dinleyen grupların şiddet eğilim düzeyleri yüksek, Yabancı (Klasik - Çoksesli) + Jazz, Jazz, Türk Halk Müziği, Yabancı (Klasik - Çoksesli), Türk Halk Müziği + Türk Sanat Müziği dinleyen grupların şiddet eğilim düzeyinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Şiddet eğilim düzeyi bakımından en yüksek değerde olan grubun, içinde umutsuzluk ögesini yoğun olarak barındıran Arabesk müzik dinleyenler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
2. Diğer Lise öğrencilerinin şiddet eğilimi puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı test edildiğinde, gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Arabesk ve Türk Sanat Müziği dinleyen grupların şiddet eğilim düzeyleri yüksek, Türk Halk Müziği ve Pop Müzik dinleyen grupların şiddet eğilim düzeyinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre; genel lise öğrencilerinin ağırlıklı olarak Türkçe sözlü müzikler dinlediği ve dinlenen müzik türünün; müzikal yapısından çok, şarkı sözleri ile verilmek istenen mesaj odaklı dinlenmekte olabileceği düşünülmektedir.
3. GSL Müzik Bölümü öğrencilerinin şiddet eğilimi puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı test edildiğinde gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Tasavvuf, Arabesk ve Metal müzikleri dinleyen grupların şiddet eğilim düzeyleri yüksek, Jazz ve Yabancı (Çoksesli-Klasik) müzik dinleyen grupların şiddet eğilim düzeyinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Şiddet eğilimi yüksek bulunan gruplarda yer alan öğrenci sayılarının, şiddet eğilimleri düşük olan gruplara göre daha az sayıda olduğu da ulaşılan bir diğer sonuçtur. Bu sonuçlara göre; içerisinde umutsuzluk, ölüm ve şiddet temalarını barındıran müziklerin şiddet eğilimini arttırmakta olabileceği söylenebilmektedir.

Araştırmada şu öneriler geliştirilmiştir.

1. Müzik dinleme alışkanlıkları eğitimi, ilköğretimden başlayarak eğitim-öğretim sürecinin her aşamasında yer almalıdır.
2. Küçük yaştan itibaren aileler tarafından çocuğun doğru ve kaliteli müzikler dinlemesi ve düzenli olarak müziksel aktivitelere katılması sağlanmalıdır.
3. Araştırma sonucunda, yoğun olarak müzik eğitimi alan GSL. Müzik Bölümü öğrencilerinin şiddet eğilim düzeylerinin, diğer lise öğrencilerinden, anlamlı olarak, daha düşük seviyede olduğu görülmüştür. Bu noktadan hareketle; lise öğrencilerinin şiddet eğilim düzeylerini azaltmak için, öğrencilerin eğitim süreçlerinde sanat eğitimi genelinde, müzik eğitimi aktif olarak yer almalıdır.
4. Lise öğrencilerinin kendileriyle, akranlarıyla ve toplumla daha barışık ve şiddet eğilimden uzak bir yaşam sürebilmeleri için şiddet eğilimine yöneltmeyen müzik türlerini dinlemeye teşvik edilmeleri sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Arendt, H. (2011). *Şiddet üzerine* (5. Baskı). (B. Peker, Çev.). İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. (1998). *Aile içinde ve toplumsal alanda şiddet* (Bilim Serisi Yayın No.113: 47, 48, 294). Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (9. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çınar, İ. (2007). Okullarda şiddet: dağın iki yamacını da görebilmek. Â. Solak, (Ed.), *Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu* (1. Baskı) içinde (1-18). Ankara: Hegem Yayınları.
- Efiltili, E. (2006). Orta öğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin saldırganlık ve denetim odağının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 213-231. Erişim adresi: <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/413>
- Fromm E. (1995). *Escape from freedom* (3. Baskı). İstanbul: Öteki Ajans.
- Gözütok, D., Karacaoğlu, C. ve Er, O. (2007). Çocuklar evde de okulda da dövülüyor. Â. Solak, (Ed.), *Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu* (1. Baskı) içinde (133-149). Ankara: Hegem Yayınları.
- Güner, N. (1998). Ergenlerin dinledikleri müzik türü ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi* (Cilt 1, s. 291-299) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Günindi Ersöz, A. (2002). Popüler kültür ürünlerinden müzik videolarının gençler üzerindeki olumsuz etkileri. *Aile ve Toplum Dergisi*, 2(5). Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/198049>
- Hobart, M. (1996). Şiddet ve susku: bir eylem siyasasına doğru (Y. Salman, Çev.). *Cogito 3 Aylık Düşünce Dergisi* (Sayı 6-7) içinde (52). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İpek, C. (2007). Okullarda şiddet bağlamında ilköğretim programına konan medya okur-yazarlığı dersi. Â. Solak, (Ed.), *Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu* (1. Baskı) içinde (235-262). Ankara: Hegem Yayınları.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi* (22. Baskı). Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.
- Kayrı, M. (2009). Araştırmalarda gruplar arası farkın belirlenmesine yönelik çoklu karşılaştırma (post-hoc) teknikleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 51-64.
- Kürklü, E. (2007). Ruh sağlığı ve müzik. 3. *Ulusal Sanat Eğitimi Sempozyumu*. Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. (1973). *Milli eğitim temel kanunu*. Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>
- Mitscherlich, A.. (1999). *Barış düşüncesi ve saldırganlık* (1. Basım). (H. Portakal, Çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Orhan Yıldırım, Ş., Büyükkayıkçı, G. E. (2007). Ergenlerin dinlediği müzik türlerinin depresyon düzeylerine etkileri. *Üçüncü Ulusal Sanat Eğitimi Sempozyumu, 'Sanat Eğitimi ve Şiddet Bildiri Kitabı* (s. 135-147) içinde. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

- Sağlık Bakanlığı Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı Hıfzıssıhha Mektebi Müdürlüğü. (2004). *Türkiye hastalık yükü çalışması*. Erişim adresi: <https://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/Yayin/166>
- Sezer, F. (2011). Öfke ve psikolojik belirtiler üzerine müziğin etkisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1472-1488.
- The American Academy of Pediatrics. (2009). Impact of music lyrics and music videos on children and youth. *AAP News&Journals*, 124(5), 1488-1494. doi: 10.1542/peds.2009-2145
- Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı. (2009). *Ölüm nedeni istatistikleri* (Sayı: 179). Erişim adresi: <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>
- Ünsal, A. (1996). Genişletilmiş bir şiddet tipolojisi. *Cogito 3 Aylık Düşünce Dergisi* (Sayı 6-7) içinde. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Üstün, A., Yılmaz, M., Kırbas, Ş. (2007). Gençleri şiddete yönelten nedenler. Â. Solak, (Ed.), *Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu* (1. Baskı) içinde (109-131). Ankara: Hegem Yayınları.
- Weilburger, S. L. (2009). *Baba sakın bize vurma: çocuk ve aile içi şiddet*. İ. Özbaş, (Ed.). İstanbul: Ekinoks Yayınları.
- Williams, M. (2008). Violins over violence: mentoring at-risk youth with music education. W. Sharer (Ed.) In *Pirate papers: a collection of student writing from English 1200* (3rd ed.) (92-69). East Carolina: Thomas Harriot Collage of Arts and Science Department of English Press.
- World Health Organization. (2002). *The World health report 2002 - reducing risks, promoting healthy life*. Erişim adresi: http://www.who.int/whr/2002/en/whr02_en.pdf?ua=1
- Yavuzer, H. (2009). *Çocuk ve suç* (12. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yurga, C. (2002). *20. yüzyılda Türkiye'de popüler müzikler* (1. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Görsel Kaynakçası

- Şekil 1. World Health Organization. (2002). Global Interpersonal Violence Mortality [Harita]. *The injury chart book a graphical overview of the global burden of injuries* (s. 60) içinde. Erişim adresi: <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42566/924156220X.pdf;jsessionid=314C1561E825CC07C459E53DB285101A?sequence=1>
- Şekil 2. World Health Organization. (2002). Global Suicide Mortality [Harita]. *The injury chart book a graphical overview of the global burden of injuries* (s. 68) içinde. Erişim adresi: <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42566/924156220X.pdf;jsessionid=314C1561E825CC07C459E53DB285101A?sequence=1>